

Joanna Waga

Katolicki Uniwersytet Lubelski
aplikantka sędziowska
ORCID: 0009-0001-3554-4775

**SKUTECZNOŚĆ ZAPISU NA SĄD POLUBOWNY
W UMOWACH ZBYCIA UDZIAŁÓW PRZEZ OSOBY FIZYCZNE**

Ze względu na liczne korzyści płynące z pozasądowych metod rozwiązywania sporów w zestawieniu z tradycyjnym postępowaniem procesowym¹ cieszą się one rosnącą popularnością. Jednym z przejawów tego zjawiska jest wprowadzanie zapisu na sąd polubowny w tzw. umowach *share purchase agreement*. Poza zbyciem udziałów spółki obejmują one często postanowienia dotyczące powiązanych z nim kwestii ubocznych, również w postaci klauzuli arbitrażowej². Pomimo tego, że praktyka ta jest dość powszechna, w aktualnym stanie prawnym może ona wywoływać wątpliwość dotyczącą jej skuteczności w sytuacji, gdy zbywcą udziałów jest osoba fizyczna. Decydujące dla dokonania oceny jest w tym przypadku rozstrzygnięcie, czy w takich okolicznościach możliwe jest potraktowanie zbywcy jako konsumenta, z którym zawarcie umowy poddającej spór pod sąd polubowny może nastąpić dopiero po zaistnieniu sporu.

Zapis na sąd polubowny

Zasadą ogólną ustanawianą przez art. 1161 k.p.c.³ jest to, że zapis na sąd polubowny powinien być dokonany w umowie zawartej przez strony sporu. Niezbędne jest przy tym oznaczenie konkretnego stosunku prawnego, z którego wynikać

¹ A. Arkuszewska, *Pozasądowe metody rozwiązywania sporów – mediacja i arbitraż w modelu kodeksu postępowania cywilnego*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2022, nr 5, s. 212; J. Krzemiński, *Class action arbitration – w poszukiwaniu skutecznego mechanizmu dochodzenia roszczeń przez konsumentów*, „Studia Iuridica Toruniensia” 2015, nr 1, s. 140–141.

² B. Marcinkowski, *Okres potransakcyjny – wzmianka [w:] Przewodnik po transakcjach fuzji i przejęć*, red. B. Marcinkowski, Warszawa 2020, s. 71–72.

³ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 2023, poz. 1550 ze zm.).

ma konflikt objęty klauzulą arbitrażową⁴. Sam spór musi mieć przy tym zdatność arbitrażową, a więc powinien dotyczyć praw majątkowych – z wyjątkiem dotyczących alimentów – lub praw niemajątkowych, które cechuje jednocześnie zdatność ugodowa (art. 1157 k.p.c.)⁵. Co do zasady możliwe jest przy tym objęcie zapisem zarówno sporu już zaistniałego, jak i tego, który potencjalnie może dopiero wyniknąć w przyszłości⁶. Wskazuje się, że koniecznym elementem zapisu jest także oznaczenie sądu, pod którego jurysdykcję poddano spór, oraz indywidualizacja stron dokonujących zapisu⁷. Ustawodawca nakazuje przy tym zachowanie formy pisemnej, choć charakter tego wymogu jest sporny. Wydaje się jednak, że zgodnie z art. 73 k.c.⁸ w braku zastrzeżenia skutku w postaci nieważności należy opowiedzieć się za dominującym stanowiskiem optującym przypisanie formie pisemnej rygoru *ad probationem*⁹. Co istotne, ustawodawca obciąża rygorem bezskuteczności zapis sformułowany w sposób, który doprowadzić mógłby do naruszenia zasady równości stron¹⁰. Sanekcja ta, przy dobrowolnym charakterze umowy, stanowi swego rodzaju gwarancję ustawową. Ma ona zapobiegać kreowaniu nieuzasadnionej przewagi po jednej ze stron sporu pomimo swobody stron w umownym kształtowaniu zapisu i zasad pozasądowego rozstrzygnięcia sporu¹¹.

Regulacja dotycząca konsumenta

Ustawą z dnia 23 września 2016 r. o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich¹² do k.p.c. wprowadzono regulację, która miała stanowić realizację wytycznych ujętych w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/11/UE¹³.

⁴ M.P. Wójcik [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II: Art. 730–1217, red. A. Jakubecki, LEX/el. 2019, art. 1161, Nb. 1; A. Jakubecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 5: Art. 1096–1217, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, art. 1161, Nb. 4; P. Prus [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II: Art. 478–1217, red. M. Manowska, LEX/el. 2022, art. 1161, Nb. 3.

⁵ Postanowienie SA w Krakowie z dnia 17 grudnia 2013 r., sygn. I ACz 2321/13, LEX nr 1451663.

⁶ K. Weitz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. VI: *Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, red. T. Ereciński, Warszawa 2017, art. 1161, Nb. 3.

⁷ *Ibidem*, Nb. 2.

⁸ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. 2024, poz. 1061 ze zm.).

⁹ B. Gessel-Kalinowska vel Kalisz, *Zastrzeżenie formy pisemnej dla umowy o arbitraż jako zastrzeżenie formy pisemnej dla celów dowodowych*, „Państwo i Prawo” 2015, z. 12, s. 75, 81–88.

¹⁰ P. Prus [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II: Art. 478–1217, red. M. Manowska, LEX/el. 2022, art. 1161, Nb. 9.

¹¹ Postanowienie SN z dnia 24 listopada 2010 r., sygn. II CSK 291/10, LEX nr 738541.

¹² Ustawa z dnia 23 września 2016 r. o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich (Dz.U. poz. 1823).

¹³ K. Weitz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. VI: *Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, red. T. Ereciński, Warszawa 2017, art. 1164(1),

Ze względu na oczywiście silniejszą pozycję przedsiębiorcy w relacji z konsumentem dostrzeżono ryzyko narzucenia przez niego naruszających równowagę stron reguł postępowania przed sądem polubownym. Z tego powodu uznano potrzebę wdrożenia regulacji gwarantujących pewne minimum ochrony osobom fizycznym zawierającym umowy z podmiotami profesjonalnymi¹⁴. Celem zmian było wprowadzenie w ustawodawstwie krajowym państw członkowskich środków pozwalających na efektywne dostosowanie instrumentów ADR do pozycji konsumenta w ramach stosunków rynkowych poprzez zagwarantowanie dobrowolności i przejrzystości stosowania alternatywnych metod rozstrzygania sporów¹⁵. W następstwie dokonana została kwalifikacja podmiotowa wybranej kategorii sporów jako konsumenckich poprzez modyfikację podstawowej formuły klauzuli arbitrażowej¹⁶. Przy ocenie możliwości zastosowania przedmiotowej regulacji aktualna pozostanie definicja zawarta w art. 22¹ k.c. Za konsumenta uważana będzie osoba fizyczna dokonująca z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Przedsiębiorcą jest zaś osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, wyposażona w zdolność prawną, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową (art. 43¹ k.c.). Spór konsumencki będzie więc musiał dotyczyć czynności zawartej przez osobę fizyczną z przedsiębiorcą i wykraczającej poza bezpośredni związek z jej działalnością gospodarczą lub zawodową¹⁷.

Zgodnie z wprowadzonym w następstwie nowelizacji art. 1164¹ k.p.c. zapis na sąd polubowny obejmujący spory wynikające z umów, których stroną jest konsument, może być sporządzony tylko po powstaniu sporu i wymaga zachowania

Nb. 1; P. Prus [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II: Art. 478–1217, red. M. Manowska, LEX/el. 2022, art. 1164(1), Nb. 1.

¹⁴ R. Sikorski, *Wybrane ustawodawstwa państw członkowskich Unii Europejskiej* [w:] *Cywilnoprawna ochrona inwestorów korzystających z usług maklerskich na rynku kapitałowym*, red. T. Sójka, Warszawa 2016, s. 287–288; B. Więzowska-Czepiel, *Nowe uregulowania sądownictwa polubownego w sporach wynikających z umów, których stroną jest konsument*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2017, nr 3, s. 43–44; K. Gajda-Roszczyńska, *Sprawy o ochronę indywidualnych interesów konsumentów w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012, s. 471–472; J. Krzeмиński, *Class action...*, s. 137–138.

¹⁵ K. Weitz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. VI: *Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, red. T. Ereciński, Warszawa 2017, art. 1164(1), Nb. 5; M.P. Wójcik [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II: Art. 730–1217, red. A. Jakubecki, LEX/el. 2019, art. 1164(1); A. Jakubecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 5: Art. 1096–1217, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, art. 1164(1), Nb. 1; M. Kuchnio [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217*, t. II, red. O.M. Piaskowska, Warszawa 2024, art. 1164(1), Nb. 2; B. Więzowska-Czepiel, *Nowe uregulowania...*, s. 43–44.

¹⁶ M.P. Wójcik [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II: Art. 730–1217, red. A. Jakubecki, LEX/el. 2019, art. 1164(1).

¹⁷ B. Więzowska-Czepiel, *Nowe uregulowania...*, s. 45; J. Krzeмиński, *Class action...*, s. 139.

formy pisemnej. W treści zapisu należy także wskazać pod rygorem nieważności, że stronom znane są jego skutki, w szczególności co do mocy prawnej wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej na równi z wyrokiem sądu lub ugodą zawartą przed sądem po ich uznaniu przez sąd lub po stwierdzeniu przez sąd ich wykonalności.

Po pierwsze, na mocy art. 1164¹ k.p.c. wprowadzony został wymóg dokonania zapisu na piśmie. Jak uprzednio wskazano, w przypadku nakazu dochowania formy pisemnej wynikającego z art. 1162 k.p.c. dominuje pogląd, że forma ta zastrzeżona jest jedynie dla celów dowodowych. W odniesieniu do umów konsumenckich wydaje się, że powtórzenie obowiązku sporządzenia zapisu pisemnie stanowi o rygorze *ad solemnitatem*¹⁸. Jednocześnie zostało wyłączone stosowanie w tego rodzaju umowach art. 1162 § 2 k.p.c., który dopuszczał powołanie się na klauzulę arbitrażową zamieszczoną w wymienianych między stronami pismach lub oświadczeniach złożonych za pomocą środków porozumiewania się na odległość, które pozwalają utrwalić ich treść¹⁹. Po drugie, dla ważności zapisu poddającego spór z konsumentem pod sąd arbitrażowy niezbędne jest umieszczenie w jego treści oświadczeń stron potwierdzających świadomość skutków prawnych z nim związanych²⁰. Po trzecie, wymogiem służącym wyrównaniu pozycji stron w relacji konsument–przedsiębiorca jest niedopuszczalność dokonania zapisu na sąd polubowny w chwili, gdy spór jeszcze nie zaistniał. Poddanie tego rodzaju sporu pod sąd arbitrażowy jest więc możliwe wyłącznie wówczas, gdy strony zdecydują się na to w chwili, w której spór jest już aktualny. Przyjmuje się, że z uwagi na to nie jest dopuszczalne objęcie klauzuli arbitrażowej umową, z której spór dopiero miałby wyniknąć²¹.

¹⁸ K. Weitz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. VI: *Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, red. T. Ereciński, Warszawa 2017, art. 1164(1), Nb. 6; P. Prus [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II: *Art. 478–1217*, red. M. Manowska, LEX/el. 2022, art. 1164(1), Nb. 3; B. Więzowska-Czepiel, *Nowe uregulowania...*, s. 46–47.

¹⁹ M.P. Wójcik [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II: *Art. 730–1217*, red. A. Jakubecki, LEX/el. 2019, art. 1164(1); M. Kuchnio [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217*, t. II, red. O.M. Piaskowska, Warszawa 2024, art. 1164(1), Nb. 3, 4.

²⁰ K. Weitz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. VI: *Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, red. T. Ereciński, Warszawa 2017, art. 1164(1), Nb. 9; A. Jakubecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 5: *Art. 1096–1217*, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, art. 1164(1), Nb. 3, 4.

²¹ M.P. Wójcik [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II: *Art. 730–1217*, red. A. Jakubecki, LEX/el. 2019, art. 1164(1); A. Jakubecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 5: *Art. 1096–1217*, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, art. 1164(1), Nb. 2; P. Prus [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II: *Art. 478–1217*, red. M. Manowska, LEX/el. 2022, art. 1164(1), Nb. 3; R. Sikorski, *Wybrane ustawodawstwa...*, s. 290; B. Więzowska-Czepiel, *Nowe uregulowania...*, s. 45.

Zbywca udziałów jako konsument

Powyższe uwagi należy odnieść do umów *share purchase agreement*. Nadal aktualną praktyką jest obejmowanie jednym aktem oświadczeń woli w kwestiach, które mogą dotyczyć odpowiedzialności stron czy metod rozstrzygania sporów, również przez zamieszczenie klauzuli arbitrażowej²². Z uwagi na to, że umowa zawiera w sobie jednocześnie oświadczenia o sprzedaży udziałów, pojawia się pytanie o skuteczność zapisu w przypadku, gdy następuje nabycie przez przedsiębiorcę bezpośrednio od osoby fizycznej. Za potrzebą rozważenia, czy prywatny inwestor, zbywając posiadane udziały (lub akcje), powinien być traktowany jako konsument, przemawia także *ratio legis* wprowadzenia art. 1164¹ k.p.c. Uzasadnia to też jednoczesna powszechność i skomplikowanie transakcji prowadzących do uczestnictwa w spółce, dokonywanych jako formy lokowania środków²³. Wówczas aby możliwe było stwierdzenie, czy klauzula arbitrażowa nie jest bezskuteczna jako zawarta przed powstaniem sporu, niezbędne jest ustalenie, czy można mówić o statusie konsumenta po stronie zbywcy. W przypadku twierdzącej odpowiedzi na to pytanie byłoby to równoznaczne z brakiem możliwości skutecznego podniesienia zarzutu zapisu na sąd polubowny dokonanego przed powstaniem sporu.

Kluczowe znaczenie dla rozważań w tej materii ma określenie stopnia bezpośredniości związku czynności z działalnością gospodarczą lub zawodową, który będzie uzasadniał pozbawienie strony statusu konsumenta. W orzecznictwie krajowym zauważyć można dwa rozbieżne stanowiska dotyczące tej granicy. Według pierwszego z nich status konsumenta jest wyłączony zawsze, gdy cel umowy wykracza poza prywatne, konsumpcyjne potrzeby podmiotu²⁴. Decydujący ma być więc cel umowy *per se*, nie zaś oceniana *ad casum* sytuacja strony czynności. Pogląd ten spotyka się jednak z krytyką jako prowadzący do pozbawienia konsumenta ochrony z uwagi na istnienie nawet jedynie ubocznego związku z czynnością²⁵. Drugi pogląd zakłada bardziej liberalne podejście w tym przedmiocie. Związek z działalnością wykonywaną przez dany podmiot nie wyklucza zakwalifikowania strony czynności jako konsumenta, nawet gdy jej skutki wiążą się jedynie pośrednio z działalnością tej osoby²⁶. Wynika z tego, że o ile związek

²² B. Marcinkowski, *Okres potransakcyjny...*, s. 167–168.

²³ K. Osajda, *Ochrona inwestora – konsumenta na rynku instrumentów finansowych (rynek kapitałowy)*, „Państwo i Prawo” 2021, z. 4, s. 22–23.

²⁴ Postanowienie SA w Poznaniu z dnia 14 sierpnia 2018 r., sygn. I ACz 807/18, LEX nr 3021152; wyrok SA w Poznaniu z dnia 9 kwietnia 2020 r., sygn. I ACa 351/19, LEX nr 3030087.

²⁵ M. Korpalski, J. Czabański, T. Konieczny, *Przewodnik frankowicza*, Warszawa 2022, s. 17.

²⁶ Tak m.in. wyrok SN z dnia 10 maja 2017 r., sygn. I CSK 477/16, LEX nr 2321895; wyrok SA w Szczecinie z dnia 30 czerwca 2022 r., sygn. I ACa 873/21, LEX nr 3549943; wyrok SA w Warszawie z dnia 31 grudnia 2018 r., sygn. V ACa 1263/17, LEX nr 2613627; wyrok SN z dnia 14 czerwca 2023 r., sygn. II CSKP 254/22, LEX nr 3594043.

między czynnością a działalnością prowadzoną przez stronę czynności nie jest dominujący, zachowuje ona status konsumenta. Stanowisko takie wydaje się zasadne, art. 22¹ k.c. traktuje bowiem o bezpośredniości związku z działalnością prowadzoną przez dany podmiot. Stosowanie wykładni rozszerzającej tę relację na jego niekorzyść mogłoby prowadzić do wypaczenia celu regulacji, który stanowi wyrównanie pozycji słabszej ze stron stosunku, niedysponującej wsparciem organizacyjnym, informacyjnym czy finansowym w danej dziedzinie²⁷.

Granica bezpośredniości związku działalności wykonywanej przez konsumenta z czynnością, której jest stroną, stanowi też przedmiot orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości. W wyroku z 14 marca 2013 r. (C-419/11) przyjęto, że w sytuacji, gdy dana osoba fizyczna poręczająca za dług spółki należy do jej organu zarządzającego, choć nie jest w danym układzie podmiotowym przedsiębiorcą *sensu stricto*, nie może być uznana za konsumenta. Jest ona wówczas związana zawodowo ze spółką zbyt ściśle, a dokonywana czynność pozostaje w związku z jej interesami²⁸. Jest tak, ponieważ strona umowy pozostaje faktycznie zaangażowana w prowadzenie spraw podmiotu *de facto* będącego przedsiębiorcą. Z tego powodu czynność takiego podmiotu cechuje bezpośredni związek między jego działalnością gospodarczą lub zawodową, praktycznie tożsamą z działalnością spółki, na którą wywiera wpływ. Podmiot ściśle związany ze spółką osobiście i w zakresie interesów majątkowych, tak jak dyrektor zarządzający czy wspólnik większościowy, dokonując czynności dotyczącej jej aktywności, nie powinien być więc chroniony jak konsument. Wydaje się, że w podobny sposób zbycie udziałów przez osoby tworzące organy zarządzające spółki nie pozbawia czynności związku z jej działalnością i wkracza w ich działalność gospodarczą lub zawodową. Kluczowe dla oceny ma być przede wszystkim poczynienie ustaleń, czy czynność pozostawała w funkcjonalnym związku z działalnością wykonywaną przez dany podmiot, czy też miała ona dla niego charakter ściśle prywatny²⁹. Gdy zbyciu udziałów nie towarzyszy utrata zajmowanej w spółce pozycji, przez co jej sytuacja wywiera dominujący wpływ na interesy gospodarcze i zawodowe zbywcy, należy zgodzić się, że nie może on zostać uznany za konsumenta. Charakter pełnionych funkcji związanych z zajmowanym w spółce stanowiskiem może uzasadniać twierdzenie o dostatecznie bezpośrednim związku z działalnością podmiotu. To z kolei prowadzi do pozbawienia go ochrony właściwej konsumentom w sposób niweczący skuteczność zapisu na sąd polubowny.

²⁷ J. Krzeziński, *Class action...*, s. 137–138.

²⁸ Wyrok TS z 14 marca 2013 r., C-419/11, *Česká Spořitelna, A.S. v. Gerald Feichter*, ZOTSIS 2013, nr 3, poz. I-165; postanowienie TS z 14 września 2016 r., C-534/15, *Pavel Dumitraș i Mioara Dumitrașoara DuGroupe Société Générale – Sucursala Județeană Satu Mare*, ZOTSIS 2016, nr 9, poz. I-700.

²⁹ Postanowienie TS z 14 września 2016 r., C-534/15, *Pavel Dumitraș i Mioara Dumitraș v. BRD Groupe Société Générale – Sucursala Județeană Satu Mare*.

Chcąc dokonać kwalifikacji jednostki jako konsumenta, warto zastanowić się także, czy w tożsamych okolicznościach może ona zostać uznana za przedsiębiorcę. Zgodnie z art. 3 Prawa przedsiębiorców³⁰ działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły. Niezbędne jest więc zaistnienie czterech przesłanek, którymi są zorganizowanie, zarobkowość, wykonywanie działalności we własnym imieniu oraz ciągłość, przy czym wszystkie muszą zaistnieć kumulatywnie³¹. Jeżeli osoba fizyczna nie spełnia tych przesłanek, nie będzie dokonywała czynności jako przedsiębiorca, *ergo*, możliwe będzie uznanie jej za konsumenta³². O ile wydaje się, że w świetle powyższego pogląd o bezpośredniości przesłanek odnośnie do członka organu zarządzającego czy wspólnika większościowego spółki może się bronić, jednak w pozostałych przypadkach prawdopodobne jest, że zbywca udziałów spełni przesłanki wymagane dla traktowania go jako konsumenta. W szczególności nie spełnia przesłanki zorganizowania i ciągłości nawet kilkukrotne zbywanie posiadanych aktywów celem osiągnięcia dodatkowego zysku, gdy nie wpisuje się w przedmiot prowadzonej przez podmiot, zarejestrowanej działalności gospodarczej i nie wiąże się z zamiarem ukierunkowanym na powtarzalne, nie incydentalne, dokonywanie tych czynności jako procesem wspieranym odpowiednio zaadaptowanym do ich specyfiki zasobem środków uporządkowanych wewnętrznie i ujętych w ramy prawne³³. Uznanie transakcji zbycia udziałów (akcji) przez prywatnych inwestorów za zorganizowane i ciągłe w sposób konieczny dla zakwalifikowania jako działalności gospodarczej nie może być przy tym domniemywane *a priori*, gdy okoliczności nie potwierdzają tego w sposób zdecydowany i klarowny³⁴. Artykuł 22¹ k.c. posługuje się także pojęciem działalności zawodowej, nie definiując jej jednak. Przyjmuje się, że termin ten dotyczy wolnych zawodów³⁵, których wykonywanie wiąże się z koniecznością dopełnienia określonych wymogów, takich jak uzyskanie kwalifikacji czy dokonanie odpowiednich zgłoszeń³⁶. Analogicznie jak w przypadku działalności gospodarczej ocenić należy, że gdy czynność nie pozostaje w bezpośrednim związku z działalnością zawodową i nie stanowi jej istotnego przedmiotu, strona umowy powinna być chroniona jako konsument.

³⁰ Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. 2024, poz. 236).

³¹ A.K. Kruszewski [w:] *Prawo przedsiębiorców. Komentarz*, red. A. Pietrzak, Warszawa 2019, art. 3, Nb. 2.

³² K. Osajda, *Ochrona inwestora...*, s. 26.

³³ *Ibidem*, s. 30–31; wyrok TS z 4 października 2018 r., C-105/17, *Komisja za Zashchita na Potrebitele v. Evelinie Kamenovej*, ZOTSiS 2018, nr 10, poz. I-808; A.K. Kruszewski [w:] *Prawo przedsiębiorców. Komentarz*, red. A. Pietrzak, Warszawa 2019, art. 3, Nb. 2.

³⁴ Wyrok SN z dnia 18 lipca 2019 r., sygn. I CSK 587/17, OSNC 2020, nr 3, poz. 33.

³⁵ J. Sadowski [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. I: *Część ogólna, cz. 1 (art. 1–55(4))*, red. J. Gudowski, Warszawa 2021, art. 22(1), Nb. 34.

³⁶ S. Bogucki, A. Cudak, A. Wrzesińska-Nowacka, *Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych. Komentarz*, Warszawa 2023, art. 4, s. 101–102.

Aktualnie dostrzegalne jest coraz szersze i bardziej liberalne podejście dotyczące możliwości traktowania osoby fizycznej jako konsumenta nawet wówczas, gdy istnieje pewien związek z jego interesami gospodarczymi³⁷. Z tego powodu wydaje się, że nie jest wykluczone zakwalifikowanie współnika dokonującego sprzedaży udziałów jako konsumenta. Obecnie dużą popularnością cieszy się pogląd przyjmujący pojęcie konsumenta *sensu largo*, zgodnie z którym możliwe jest dokonanie przez niego czynności związanej z jego działalnością gospodarczą lub zawodową w sposób pośredni, tj. odnoszące się do przedmiotu innego niż główny dla jego działalności³⁸. O możliwości zakwalifikowania zbywcy jako konsumenta świadczyć będzie to, czy znaczenie czynności prawnej pozostanie nieistotne dla działalności podmiotu, wywierając dominujący wpływ na jego prywatne interesy³⁹. Wprost wniosek taki wyprowadził Sąd Najwyższy, wskazując, że „osoba fizyczna samodzielnie zarządzająca swoim majątkiem przez inwestowanie posiadanych środków (oszczędności) w instrumenty finansowe (w tym nabywanie oraz sprzedaż akcji i udziałów) w celu niezwiązanym bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową jest konsumentem”⁴⁰. Według K. Osajdy dla oceny związku z działalnością wykonywaną gospodarczo lub zawodowo przez podmiot w kontekście transakcji zbycia udziałów kluczowe znaczenie powinno mieć określenie, czy w jej głównym, dominującym przedmiocie mieści się dokonywanie tego rodzaju transakcji. Negatywna odpowiedź implikuje możliwość przyjęcia, że osoba taka, dokonując czynności z przedsiębiorcą, sama będzie konsumentem, gdy czynność ma dla niej prywatny charakter, a nawet będzie tak co do zasady. Powinno to być przedmiotem każdorazowego badania, przy uwzględnieniu okoliczności zaistniałych w danej sprawie⁴¹. Z uwagi na postępującą tendencję do szerokiej wykładni pojęcia *konsumant* przyjmuje się, że nawet w przypadku mieszanego celu umowy, o ile związek z działalnością gospodarczą nie dominuje znacząco nad celami konsumpcyjnymi, należy objąć jej stronę ochroną, jeśli jako osoba fizyczna dokonuje jej z przedsiębiorcą. Ma to zapobiegać powstawaniu wątpliwości co do oceny konkretnej sytuacji prawnej, a przez to przyczyniać się do większej pewności obrotu prawnego⁴². Istotny będzie także sposób, w jaki przedmiot świadczenia wzajemnego zostanie wykorzystany przez osobę, która pozbywa się udziałów⁴³. Nie wyklucza uznania za konsumenta to, że czynność

³⁷ Wyrok SA w Szczecinie z dnia 30 czerwca 2022 r., sygn. I ACa 873/21, LEX nr 3549943.

³⁸ M. Korpalski, J. Czabański, T. Konieczny, *Przewodnik frankowicza*, s. 13.

³⁹ A. Gołąb, *Jurysdykcja krajowa w sprawie o naruszenie prawa konsumentów do ochrony danych osobowych. Glosa do wyroku TS z dnia 25 stycznia 2018 r., C-498/16*, „Polski Proces Cywilny” 2019, nr 3, s. 393.

⁴⁰ Wyrok SN z dnia 18 lipca 2019 r., sygn. I CSK 587/17, OSNC 2020, nr 3, poz. 33.

⁴¹ K. Osajda, *Ochrona inwestora...*, s. 33–36.

⁴² T. Czech, *Status umowy w prawie konsumenckim – glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 18.05.2022 r., II CSKP 362/22*, „Glosa” 2023, nr 1, s. 27–28.

⁴³ *Ibidem*, s. 25.

wiązała się z istotnym przysporzeniem majątkowym na jego rzecz. Nie jest to również zależne od posiadanej wiedzy, znajomości mechanizmów rynkowych czy umiejętności, ale od tego, czy cel, na jaki ukierunkowana jest dokonywana czynność prawna, ma charakter konsumpcyjny i prywatny, oraz od pozycji, jaką w jej ramach osoba fizyczna zajmuje w relacji z przedsiębiorcą⁴⁴. Przy ocenie nie powinna mieć znaczenia kwota przysporzenia, kilkukrotne zawieranie umów o zbliżonej treści ani też poziom skomplikowania transakcji. Ostatni czynnik stanowi wręcz przesłankę, która przemawia za potrzebą udzielenia ochrony prywatnym inwestorom⁴⁵. Z uwagi na oderwanie oceny statusu konsumenta od posiadanej zasobu informacji i doświadczeń dopuszczalności przypisania go wspólnikowi mniejszościowemu nie przekreśla możliwość uzyskania przez niego dostępu do informacji dotyczących spraw spółki⁴⁶. Jednocześnie dość powszechne jest traktowanie tego rodzaju transakcji jako elementu procesu lokowania i pomnażania kapitału w celach czysto konsumpcyjnych, niezwiązanych z dalszym inwestowaniem środków w zakresie działalności wykonywanej poza uczestnictwem w spółce. Nie wydaje się nadużyciem stwierdzenie, że zbycie udziałów przez osobę fizyczną nieprowadzącą zorganizowanej i ciągłej działalności zarobkowej w tym zakresie mieści się w ramach pojęcia *czynność dokonana przez konsumenta*⁴⁷.

Odnosząc powyższe uwagi do skuteczności zapisu umieszczonego w umowie *share purchase agreement* jeszcze przed powstaniem sporu, należy zgodzić się, że sam fakt zbycia udziałów przez osobę fizyczną nie daje jednoznacznych podstaw do uznania jej *a priori* za konsumenta, a przez to pozbawienia skuteczności klauzuli arbitrażowej. Jako twór organizacyjny spółka funkcjonuje dzięki kolektywnej pracy osób fizycznych, które ją współtworzą. Z tego powodu nie jest wykluczony związek dokonywanej czynności z działalnością zawodową czy gospodarczą zbywcy na tyle dominujący, aby wykluczał potraktowanie go jako konsumenta. Pogląd ten uzasadniony jest więc zwłaszcza wówczas, gdy osoba fizyczna ma faktyczny wpływ na działalność z udziałem spółki poprzez zajmowanie stanowiska w jej organach. Z taką pozycją wiąże się powtarzalność i zorganizowanie działań oraz zarobkowość właściwa prowadzeniu działalności gospodarczej. Wydaje się, że w sytuacji, w której klauzula arbitrażowa umieszczona była w umowie zbycia udziałów przez osobę fizyczną powiązaną zawodowo ze spółką, możliwe jest uruchomienie ustalonej umownie procedury pozasądowego rozstrzygnięcia sporu na tej podstawie. Z drugiej jednak strony zauważyć należy,

⁴⁴ Wyrok TS z 10 grudnia 2020 r., C-774/19, *A.B. i B.B. v. Personal Exchange International Limited*, LEX nr 3095396; postanowienie SN z dnia 12 grudnia 2017 r., sygn. IV CSK 667/16, LEX nr 2467078; wyrok SN z dnia 18 lipca 2019 r., sygn. I CSK 587/17, OSNC 2020, nr 3, poz. 33.

⁴⁵ K. Osajda, *Ochrona inwestora...*, s. 24–26; wyrok SN z dnia 18 lipca 2019 r., sygn. I CSK 587/17, OSNC 2020, nr 3, poz. 33.

⁴⁶ A. Gołąb, *Jurysdykcja krajowa...*, s. 391–392.

⁴⁷ K. Osajda, *Ochrona inwestora...*, s. 23–24.

że czynność zbycia udziałów nie mieści się w zakresie spraw ze stosunku spółki⁴⁸. Mając na uwadze coraz szersze postrzeganie statusu konsumenta, nie można wykluczyć podważenia bezpośredniości związku między wykonywaną działalnością a czynnością zbycia udziałów nawet wówczas, gdy dokonuje jej wspólnik będący członkiem zarządu.

Wydaje się, że analogicznie jak w przypadku wspólników zarządzających oceniać należy sytuację, w której zbywcą udziałów miał być jedyny wspólnik. Związek z działalnością gospodarczą prowadzoną przez spółkę wydaje się w takiej sytuacji przenikać z interesem jedynego właściciela udziałów w kontekście zamiaru ich zbycia. Nie zachodzi w takiej sytuacji rozproszenie interesu jednostki organizacyjnej między wiele podmiotów zaangażowanych w jej funkcjonowanie. W przypadku wspólników większościowych, z uwagi na aktualne tendencje orzecznictwa, można wyobrazić sobie jednak odmienną ocenę. W sytuacji, gdy zbycia dokonuje wspólnik, który nie prowadzi działalności funkcjonalnie relewantnej do aktywności gospodarczej spółki, *ratio legis* stojące za wprowadzeniem art. 1164¹ k.p.c. uzasadnia objęcie tego podmiotu ochroną jako konsumenta. Z tych samych względów, mając na uwadze kluczowe znaczenie granic bezpośredniości związku z działalnością gospodarczą bądź zawodową konsumenta, nie wydaje się, aby status konsumenta miał być zależny od korzystania z praw związanych z uczestnictwem w spółce czy otrzymywania dywidendy. Uprawnienia te są ściśle związane z własnością udziałów i mogą stanowić jedną z przesłanek, które wpływają na decyzję o nabyciu udziału⁴⁹. Sprzeczne z celem stojącym za ochroną konsumenta byłoby uzależnienie takiej kwalifikacji od wykonywania prawa do informacji czy współdecydowania o sprawach spółki. Nabycie udziałów z zamiarem późniejszej sprzedaży celem osiągnięcia zysku nie daje *a priori* podstaw do uznania za związane bezpośrednio z działalnością danego podmiotu. Posiadanie udziałów czy akcji stanowi dość powszechną i łatwo osiągalną formę inwestowania, co może prowadzić do zawierania umów związanych z ich sprzedażą w celach ściśle prywatnych i niezwiązanych bezpośrednio z wykonywaną działalnością⁵⁰. Nie można stanowczo powiedzieć, aby każdorazowo wspólnik będący osobą fizyczną i dokonujący czynności z przedsiębiorcą wykonywał w takich okolicznościach działalność gospodarczą; powinno to być przedmiotem każdorazowej oceny. Problem ten uwydatniać mogą zwłaszcza okoliczności, w których zbywca udziałów nie tylko prowadzi działalność gospodarczą w innym zakresie, ale w ogóle nie ma on statusu przedsiębiorcy w rozumieniu Kodeksu cywilnego, pozostając w stosunku pracy⁵¹. Wydaje się, że wówczas objęcie takiego podmiotu ochroną jako konsumenta powinno być oceniane jako zasadne. W związku z tym pomimo umieszczenia

⁴⁸ Wyrok SA w Warszawie z dnia 4 listopada 2019 r., sygn. VII AGa 6/18, LEX nr 3011934.

⁴⁹ Wyrok SN z dnia 10 marca 2016 r., sygn. III CSK 167/15, OSNC 2017, nr 2, poz. 23.

⁵⁰ Wyrok SN z dnia 18 lipca 2019 r., sygn. I CSK 587/17, OSNC 2020, nr 3, poz. 33.

⁵¹ Wyrok SN z dnia 10 maja 2017 r., sygn. I CSK 477/16, LEX nr 2321895.

jeszcze przed powstaniem sporu w umowie obejmującej zbycie udziału klauzuli arbitrażowej może się okazać, że nie będzie możliwe skuteczne powołanie się na nią z uwagi na naruszenie wymogu wynikającego z art. 1164¹ k.p.c. jako zamieszczonego w umowie jeszcze przed powstaniem sporu.

Konsekwencje zastosowania art. 1164¹ k.p.c.

Choć w świetle aktualnego kierunku wykładni pojęcia *konsument* wskazane stanowisko wydaje się być właściwe, pociąga za sobą pewne zagrożenia dla pewności obrotu prawnego. Zapis na sąd polubowny, jako niespełniający ustawowego wymogu sporządzenia go po zaistnieniu sporu, należy oceniać jako bezskuteczny⁵². Tym samym podniesienie zarzutu zapisu na sąd polubowny w razie wytoczenia powództwa nie powinno skutkować jego odrzuceniem, zgodnie z treścią art. 1165 § 2 k.p.c. Gdy jednak nastąpi pozasądowe rozstrzygnięcie sporu pomimo wadliwości zapisu, jedyną formą wzruszenia ostatecznego rozstrzygnięcia przysługującą zbywcy jest skarga o uchylenie wyroku sądu arbitrażowego na podstawie art. 1206 § 1 pkt 1 k.p.c.⁵³

Aby uniknąć tego rodzaju sytuacji odzwierciedlającej brak pewności i stabilności rozstrzygnięcia w takim stosunku prawnym, powinno nastąpić badanie, czy w okolicznościach sprawy zbywca może być uznany za konsumenta. Pojawia się pytanie, czy ocena może być w sposób wiążący dokonana przez sąd arbitrażowy. Zgodnie z art. 1180 § 1 k.p.c. sąd polubowny może orzekać o swej właściwości, w tym o istnieniu, ważności albo skuteczności zapisu na sąd polubowny. Wskazuje się, że aby sąd arbitrażowy dokonał oceny swej właściwości, co do zasady potrzebny jest stosowny wniosek strony zapisu⁵⁴. Ponadto zgodnie z art. 1180 § 2 k.p.c. zarzut braku właściwości sądu polubownego może być podniesiony nie później niż w odpowiedzi na pozew lub w innym terminie określonym przez strony, chyba że przed upływem terminu strona nie znała i przy dołożeniu należytej staranności nie mogła poznać podstawy takiego zarzutu albo jego podstawa powstała dopiero po upływie tego terminu. Zaniechanie w tym zakresie może natomiast pozbawić stronę sporu możliwości powołania się na

⁵² K. Weitz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. VI: *Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, red. T. Ereciński, Warszawa 2017, art. 1164(1), Nb. 5; B. Więzowska-Czepiel, *Nowe uregulowania...*, s. 46–48.

⁵³ M. Koenner, *Wybrane zagadnienia proceduralne w postępowaniu przed sądem polubownym na tle przepisów kodeksu postępowania cywilnego*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2011, nr 2, s. 351.

⁵⁴ D. Horodyski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217*, t. II, red. O.M. Piaskowska, Warszawa 2024, art. 1180, Nb. 5; A. Jakubecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 5: *Art. 1096–1217*, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, art. 1180, Nb. 3.

bezskuteczność zapisu w postępowaniach postarbitrażowych⁵⁵. Jednocześnie istnieje pogląd, że ocena właściwości dokonana przez arbitrów może być weryfikowana przez sąd państwowy jedynie wówczas, gdy wydane rozstrzygnięcie stoi w sprzeczności z podstawowymi zasadami porządku prawnego⁵⁶. Kodeks postępowania cywilnego nie ustanawia też wymogu, aby arbitrem była osoba posiadająca wykształcenie prawnicze czy zaznajomiona z bieżącymi poglądami judykatury⁵⁷. Z uwagi na powyższe pojawia się wątpliwość, czy w sytuacji rozstrzygnięcia o skuteczności zapisu w umowie *share purchase agreement* przez sąd polubowny nie zachodzi ryzyko naruszenia przepisów o ochronie konsumenta. Zauważyć należy jednak, że wyrok arbitrażowy naruszający takie standardy normatywne jest w pewnym sensie kontrolowany przez sąd powszechny na podstawie art. 1214 § 3 pkt 3 k.p.c. Zgodnie z nim sąd powszechny powinien wówczas odmówić uznania albo stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego jako naruszającego standardy ochrony konsumenta.

Gdyby ocena istnienia statusu konsumenta miała natomiast należeć do sądu państwowego, oznaczałoby to poddanie kwestii wstępnej pod ocenę w ramach klasycznego postępowania sądowego. To z kolei wywołuje rozdźwięk z celem klauzuli arbitrażowej, która powinna pozwalać na uniknięcie postępowania przed sądem państwowym. Tym samym pozbawia też korzyści ekonomicznych, które mogą płynąć z zapisu na sąd polubowny, i prowadzi do przewlekania procedury rozstrzygnięcia sporu. Nie jest też jednoznaczne to, czy rozstrzygnięcie takie będzie wiążące dla sądu arbitrażowego⁵⁸.

Podsumowanie

Przyjąć należy, że w sytuacji, kiedy zbywca udziałów będący osobą fizyczną nie prowadzi działalności gospodarczej w tym zakresie, jest on konsumentem. Status współnika nie uzasadnia *per se* twierdzenia, że związek między tą czynnością a jego działalnością gospodarczą lub zawodową jest dostatecznie bezpośredni, aby można było pozbawić go ochrony. Odmienne należy natomiast oceniać sytuację, gdy zbywca udziałów jest jednocześnie członkiem zarządu lub jedynym współnikiem. Wówczas działalność tego podmiotu oraz spółki przenika się i wzajemnie na siebie oddziałuje w sposób zdecydowanie wykraczający poza cele konsumpcyjne.

⁵⁵ M. Durbas, *Skutek niepodniesienia zarzutu braku właściwości sądu polubownego w czasie trwania postępowania arbitrażowego*, „Palestra” 2022, nr 11, s. 57.

⁵⁶ Wyrok SA w Poznaniu z dnia 29 czerwca 2021 r., sygn. I ACa 620/20, LEX nr 3488153.

⁵⁷ T. Ereciński [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. VI: *Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, red. T. Ereciński, Warszawa 2017, art. 1170, Nb. 1, 2.

⁵⁸ A. Jakubecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 5: *Art. 1096–1217*, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, art. 1180, Nb. 7.

Uznanie zbywcy udziałów za konsumenta może jednak powodować szereg komplikacji, których strony, dokonując zapisu na sąd polubowny, chciały uniknąć. Najpoważniejszym jest brak pewności towarzyszący wyborowi procedury rozstrzygania sporu, mogący ostatecznie prowadzić do jego eskalacji. Z drugiej jednak strony przed wprowadzeniem regulacji art. 1164¹ k.p.c. odnaleźć można było postulaty objęcia prywatnych inwestorów ochroną przed potencjalnymi nadużyciami związanymi z narzucaniem im klauzul arbitrażowych⁵⁹, co świadczy o istnieniu problemu nadużywania dominującej pozycji przez przedsiębiorców. Mając na uwadze powyższe, pomimo korzyści związanych ze stosowaniem arbitrażu dostrzec można potrzebę odejścia od praktyki umieszczania zapisu w umowach, na mocy których osoba fizyczna sprzedaje udziały przedsiębiorcy.

Bibliografia

- Arkuszevska A., *Pozasądowe metody rozwiązywania sporów – mediacja i arbitraż w modelu kodeksu postępowania cywilnego*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2022, nr 5.
- Bogucki S., Cudak A., Wrzesińska-Nowacka A., *Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych. Komentarz*, Warszawa 2023.
- Cywilnoprawna ochrona inwestorów korzystających z usług maklerskich na rynku kapitałowym, red. T. Sójka, Warszawa 2016.
- Czech T., *Status umowy w prawie konsumenckim – glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 18.05.2022 r., II CSKP 362/22*, „Głosa” 2023, nr 1.
- Durbas M., *Skutek niepodniesienia zarzutu braku właściwości sądu polubownego w czasie trwania postępowania arbitrażowego*, „Palestra” 2022, nr 11.
- Gajda-Roszczyńska K., *Sprawy o ochronę indywidualnych interesów konsumentów w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012.
- Gessel-Kalinowska vel Kalisz B., *Zastrzeżenie formy pisemnej dla umowy o arbitraż jako zastrzeżenie formy pisemnej dla celów dowodowych*, „Państwo i Prawo” 2015, z. 12.
- Gołąb A., *Jurysdykcja krajowa w sprawie o naruszenie prawa konsumentów do ochrony danych osobowych. Glosa do wyroku TS z dnia 25 stycznia 2018 r., C-498/16*, „Polski Proces Cywilny” 2019, nr 3.
- Kodeks cywilny. Komentarz*, t. I: Część ogólna, cz. 1 (art. 1–55(4)), red. J. Gudowski, Warszawa 2021.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217*, t. II, red. O.M. Piaskowska, Warszawa 2024.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. VI: Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy), red. T. Ereciński, Warszawa 2017.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V: Art. 1096–1217, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II: Art. 478–1217, red. M. Manowska, LEX/el. 2022.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II: Art. 730–1217, red. A. Jakubec-ki, LEX/el. 2019.

⁵⁹ T. Sójka, *Ogólna charakterystyka umów dotyczących świadczenia usług maklerskich* [w:] *Cywilnoprawna ochrona inwestorów korzystających z usług maklerskich na rynku kapitałowym*, red. T. Sójka, Warszawa 2016, s. 287–288.

- Koenner M., *Wybrane zagadnienia proceduralne w postępowaniu przed sądem polubownym na tle przepisów kodeksu postępowania cywilnego*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2011, nr 2.
- Korpalski M., Czabański J., Konieczny T., *Przewodnik frankowicza*, Warszawa 2022.
- Krzemiński J., *Class action arbitration – w poszukiwaniu skutecznego mechanizmu dochodzenia roszczeń przez konsumentów*, „Studia Iuridica Toruniensia” 2015, nr 1.
- Osajda K., *Ochrona inwestora – konsumenta na rynku instrumentów finansowych (rynek kapitałowy)*, „Państwo i Prawo” 2021, z. 4, 2021.
- Prawo przedsiębiorców. Komentarz*, red. A. Pietrzak, Warszawa 2019.
- Przewodnik po transakcjach fuzji i przejęć*, red. B. Marcinkowski, Warszawa 2020.
- Wiżowska-Czepiel B., *Nowe uregulowania sądownictwa polubownego w sporach wynikających z umów, których stroną jest konsument*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2017, nr 3.

Streszczenie

Niekiedy spotkać się można z umieszczaniem klauzuli arbitrażowej w umowach sprzedaży udziałów przez osoby fizyczne. Zagadnienie skuteczności zapisu nie jest jednak oczywiste, niejednoznaczna może być bowiem ocena, czy zbywca jest wówczas konsumentem. Obecnie w sporach konsumenckich istnieje ograniczenie przewidujące niedopuszczalność dokonania zapisu na sąd polubowny w umowie zawieranej jeszcze przed powstaniem sporu. Z orzecznictwa wynika, że stronie czynności należy odmówić statusu konsumenta, gdy należy do organu spółki i ma rzeczywisty wpływ na prowadzoną przez nią działalność. Istnieje również pogląd, wedle którego prywatny inwestor dokonujący zbycia udziałów ma status konsumenta. W takim przypadku zapis na sąd polubowny zawarty w umowie zbycia udziałów należy oceniać jako bezskuteczny ze względu na naruszenie wymogu wynikającego z art. 1164¹ k.p.c.

Słowa kluczowe: wspólnik, udziały, konsument, zapis na sąd polubowny, arbitraż

EFFECTIVENESS OF AN ARBITRATION CLAUSE IN AGREEMENTS INVOLVING DISPOSAL OF SHARES BY INDIVIDUALS

Summary

Sometimes it is possible to encounter arbitration clause in agreements involving disposal of the shares by individuals. Effectiveness of such clause is not obvious although, the appraisal if the seller is a consumer might be uncertain. Currently in consumer disputes there is restriction concerning inadmissibility of an arbitration clause included in agreement made before a dispute arises. It results from the case law, that party of agreement can not be a consumer, if he is a director of a company and has actual impact on its activity. There is also an opinion, that a private investor who sells shares is a consumer. In such a case, arbitration clause included in share disposal agreement should be deemed ineffective, because of violation of requirement, which follows from art. 1164¹ the Polish Civil Procedure Code.

Keywords: shareholder, shares, consumer, arbitration clause, arbitration